

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ САНАЦІЙНОЇ СПРОМОЖНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА ПРОМИСЛОВОЇ ГАЛУЗІ

О. Ю. АНДРУЩЕНКО

(Донецький державний університет управління)

Анотація. *Визначено управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємства промислової галузі, яке автор пропонує розуміти як цілеспрямований вплив на систему санаційного та антикризового потенціалів суб'єкта підприємства задля підтримки його у стійкому стані, та механізму управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємства промислової галузі, що обґрунтовується як взаємодіюча система цілей, елементів, функцій, інструментів і забезпечення процесу управління санаційною спроможністю, які визначають сталий життєвий розвиток суб'єкта підприємства.*

Ключові слова: санація, банкрутство, санаційна спроможність, суб'єкт підприємства, потенціал, життєвий розвиток.

Необхідною умовою успішного функціонування є постійна розробка методів адаптації діяльності промислових суб'єктів підприємства до умов зовнішнього середовища, яке наразі є несприятливим, для покращення їх фінансової стабільності. Керівництву суб'єктів підприємства за допомогою методів фінансового аналізу необхідно виявляти слабкі сторони в управлінні фінансовою діяльністю підприємств і розробляти напрями їх усунення. Отже, виникає необхідність розробки та впровадження системи управління санаційною спроможністю.

Управління санаційною спроможністю – це складний і динамічний процес, формування якого потребує застосування певних принципів, методів, інструментів і їх взаємодії. Отже, доцільною є розробка механізму управління санаційною спроможністю, спрямованого на підтримку найсприятливіших характеристик санаційного й антикризового потенціалу промислових суб'єктів підприємства. Організаційно-аналітичне забезпечення оцінки санаційної спроможності, яке ґрунтується на властивостях промислових суб'єктів підприємства та враховує особливості їх розвитку, є підґрунтям для створення механізму санаційної спроможності.

Питання розробки механізму запобігання банкрутства підприємства розглядається в працях І. М. Тимош [1] та Т. П. Гудзь [2], Т. М. Білоконь [3], О. О. Терещенко [4], С. О. Передерієва [5] досліджують управління санацією підприємств. Проблеми управління санаційною спроможністю присвячено праці Т. В. Булович [6]. Отже, розробка механізму саме санаційною спроможністю є недостатньо досліджуваною у вітчизняній науці, тому постає завдання подальшого розвитку напрямів розв'язання зазначеної проблеми.

Метою статті є формування засад механізму санаційної спроможності промислових суб'єктів підприємства як фактора їх стійкого розвитку.

Управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємства промислової галузі (УССП) слід розуміти як цілеспрямований вплив на систему санаційного та антикризового потенціалів суб'єктів підприємства задля підтримки його у стійкому стані.

УССП повинне бути невід'ємною складовою будь-якого управління та має носити динамічний, безперервний і гнучкий характер. Як будь-яке управління, УССП включає циклічні етапи планування, реалізації, моніторингу, контролю та регулювання. При цьому

етап моніторингу можливо ідентифікувати як санаційний аудит, а етапи контролю та регулювання як санаційний контролінг. Застосування контролінгу забезпечує постійне дослідження впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на фінансовий стан суб'єктів підприємництва та гнучке реагування на їх негативну дію шляхом

регулювання цілей і завдань, тобто він створює базу для етапу планування.

Розглянемо більш докладно кожний окремий етап. Згальну модель управління санаційною спроможністю можливо представити на рис. 1.

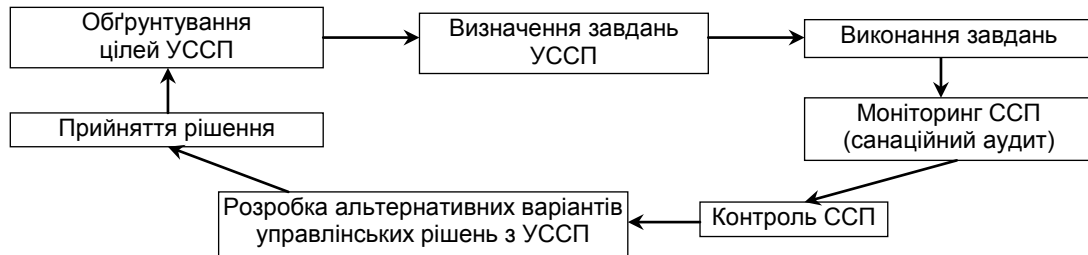

Рис. 1. Етапи управління ССП (розроблено автором)

Планування УССП починається з обґрунтування цілей і відповідних їм завдань, які повинні бути чіткими, узгодженими, реальними, узгодженими у часі та гнучкими. На основі поставлених завдань відбувається їх виконання. На цьому етапі відбувається збір інформації для проведення комплексної діагностики антикризового та санаційного потенціалів суб'єктів підприємництва – за досліджуваній період збираються форми бухгалтерської і статистичної звітності, аналітичні дані про одо залишки товарно-матеріальних цінностей, суму й термін непогашення кредиторської та дебіторської заборгованості, визначаються неформальні показники ССП. Після цього проводиться моніторинг санаційної спроможності суб'єктів підприємництва на основі запропонованого раніше організаційно-аналітичного забезпечення. Моніторинг дає змогу не тільки оцінити санаційну спроможність, але й на основі застосування економіко-математичного моделювання визначити напрями регулювання санаційного та антикризового потенціалів. Розробка альтернативних варіантів управлінських рішень ґрунтується на використанні ситуаційного аналізу та їх оцінки за допомогою ЕММ. Перевірка ефективності реалізації управлінських рішень відбувається через повторну оцінку ССП на основі їх дієвості та можливості підвищити санаційний і антикризовий потенціали. За несприятливого прогнозу суб'єкт підприємництва потребува-

тиме оновлення або коригування управлінських рішень з урахуванням нововиявлених обставин. У разі позитивного висновку щодо фінансового стану суб'єкта підприємництва на перспективу, впровадження визначених управлінських рішень починається з обґрунтування цілей і завдань з метою їх досягнення.

Реалізація цих етапів з управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва промислової галузі потребує чітко визначеного зв'язку між його елементами, принципами їх взаємодії та засобами досягнення цілей такого управління, тобто виникає необхідність у розробці механізму УССП. Як відзначає О. В. Іщенко, «фінансовий механізм: (1) є засобом досягнення поставлених цілей...; (2) відображає особливості та ключові напрями реалізації певних процесів і явищ; (3) характеризується структурою, складові якого, з одного боку, націлені на вирішення певних завдань, а з іншого – в комплексі визначають результат функціонування всього механізму» [7, с. 18].

Механізм управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва промислової галузі пропонуємо розуміти як взаємодіючу систему цілей, елементів, функцій, інструментів і забезпечення процесу управління санаційною спроможністю, які визначають сталий життєвий розвиток суб'єкта підприємництва.

Перелічимо ключові положення, на яких базується запропонований механізм УССП:

1. Механізм управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва повинен включати сукупність об'єкта та суб'єкта управління. Об'єктом управління у нашому випадку є санаційна спроможність підприємства, виражена через сукупність фінансового, матеріального, інвестиційного, інноваційного, управлінського, організаційного, маркетингового та виробничого потенціалів. Суб'єктом управління є арбітражні керуючі у випадку судової санації та фінансове керівництво у випадку досудової.

2. Вплив суб'єкта на об'єкт УССП регламентується цільовою підсистемою механізму, яка складається зі стратегічних, тактичних і оперативних підцілей. Стратегічною метою управління санаційною спроможністю є забезпечення її високого рівня, який би дозволив суб'єкту підприємництва підтримувати стійкий життєвий розвиток. Тактичні цілі включають підвищення фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, прибутковості, конкурентоспроможності, інвестиційної привабливості тощо. Оперативні цілі включають певні заходи щодо досягнення тактичних цілей.

3. Забезпечення механізму УССП складається з організаційно-аналітичного забезпечення, яке докладно описувалося у попередніх працях автора; інформаційного та нормативно-законодавчого забезпечення.

Інформаційне забезпечення механізму управління санаційною спроможністю формується на основі фінансової звітності, аналізу внутрішнього та зовнішнього (ринкового, економічного, політичного та ін.) стану. Важливу роль при цьому відіграє застосування інформаційних технологій і комунікацій задля формування відповідних баз даних. Від організації інформаційного забезпечення залежить своєчасність, достовірність і повнота інформації для прийняття управлінських рішень, а, відповідно, і їх якість.

Нормативно-правове забезпечення санаційної спроможності ґрунтується на Господарському Кодексі законах ВРУ, постановах КМУ, методичних рекомендаціях, наказах, інструкціях та інших нормативних документах, які визначають регулювання питань сана-

ції та банкрутства підприємств. До основних таких документів відносяться: Закон України «Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом» від 22.12.2011 р. № 2343-ХІІ; Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»; Закон України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності»; Наказ Міністерства юстиції України від 14.09.2011 р. № 3010/5 «Про деякі питання організації проведення експертизи фінансового стану та підготовки висновків про наявність ознак приховуваного, фіктивного банкрутства або доведення до банкрутства»; Наказ Фонду Державного майна України 06.06.2007 р. № 895 «Про затвердження Порядку погодження планів санації, мирових угод і переліків ліквідаційних мас»; Постанова Кабінету Міністрів України від 23.01.2013 р. № 27 «Про залучення організацій та спеціалістів до забезпечення здійснення повноважень державного органу з питань банкрутства»; Наказ Міністерства юстиції України від 01.10.2012 р. № 1446/5 «Про затвердження Порядку організації проведення аукціонів у провадженні у справах про банкрутство та вимог до їх організаторів стосовно майна державних підприємств та підприємств, у статутному капіталі яких частка державної власності перевищує п'ятдесят відсотків»; Наказ Міністерства юстиції України від 18.01.2013 р. № 129/5 «Про деякі питання ведення і подання арбітражним керуючим (розпорядником майна, керуючим санацією, ліквідатором) статистичної звітності, оперативної звітності та інформації про свою діяльність»; Постанова Кабінету Міністрів України від 30.01.2013 р. № 38 «Про затвердження Порядку погодження умов і порядку проведення санації державних підприємств до порушення провадження у справі про банкрутство за рахунок небюджетних джерел фінансування»; Наказ Фонду державного майна України від 19.12.2012 р. № 4009 «Про затвердження Порядку організації проведення аукціонів у провадженні у справах про банкрутство та вимог до їх організаторів стосовно майна державних підприємств, які належать до сфери управління Фонду державного майна України, та

господарських організацій з корпоративними правами держави понад 50 % їх статутного капіталу, які перебувають у процесі приватизації» та ін.

4. Функціональна підсистема механізму управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва включає санаційне планування, санаційний аудит і санаційний контролінг, які опосередковують процес УССП, виконуючи свої функції у циклічному порядку (рис. 1) та які описані вище.

5. Інструментальна підсистема реалізації механізму управління санаційною спроможністю є найскладнішим його елементом. Саме вона забезпечує процес прийняття управлінських рішень обґрунтованими даними, критеріями та висновками. Складовими цієї підсистеми є методи та моделі, на яких ґрунтується функціональна підсистема та процес

прийняття управлінських рішень. До методів (способів) управління санаційною спроможністю належать: аналіз, синтез, оцінка, організація, контроль, регулювання. До моделей (інструментів), які забезпечують механізм управління санаційною спроможністю, пропонується віднести багатофакторну регресійну модель оцінки санаційної спроможності та нейромережову модель управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва, яка визначає рівень впливу на результуючий показник відповідного потенціалу та всіх одночасно, а також враховує вплив зовнішнього середовища, характерного для промислових підприємств України, та елементів, які не були враховані.

Отже, схематично механізм управління санаційною спроможністю представлено таким чином (рис. 2):

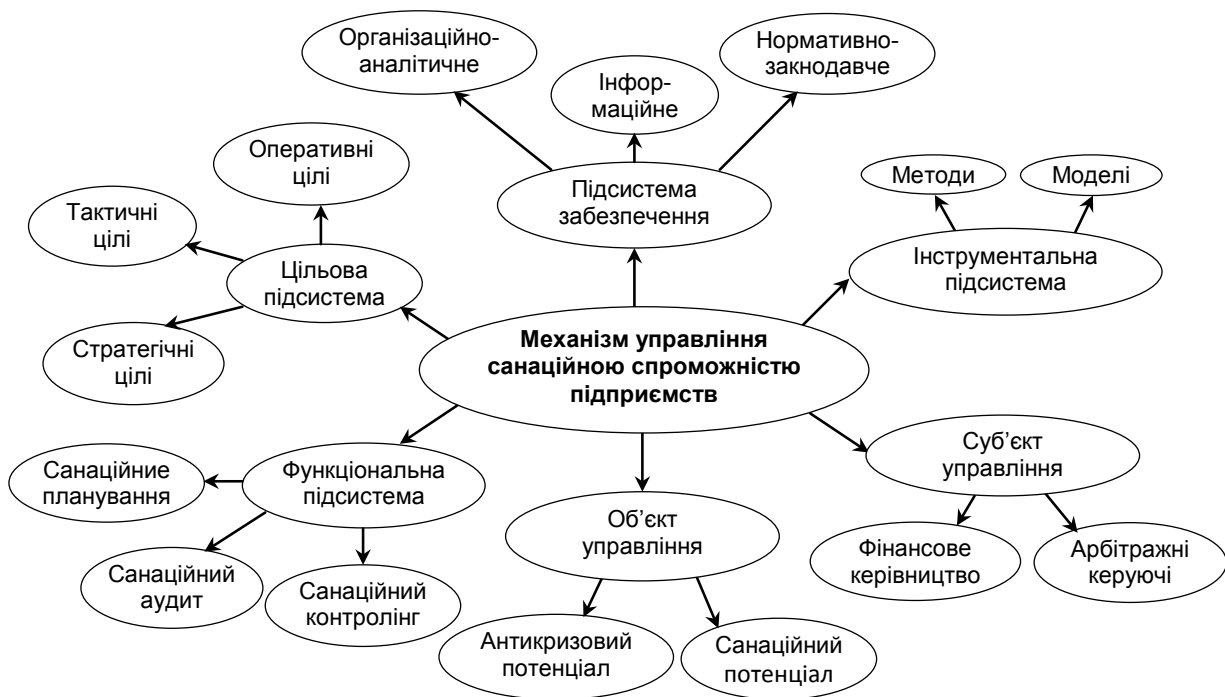

Рис. 2. Механізм управління санаційною спроможністю підприємств (розроблено автором)

У результаті досліджень механізмом управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва промислової галузі пропонуємо розуміти як взаємодіюча систему цілей, елементів, функцій, інструментів та забезпечення процесу управління санаційною спроможністю, які визначають сталий життєвий розвиток суб'єктів підприємництва.

Отже, механізм управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва промислової галузі запропоновано сформувати з цільової, інструментальної та функціональної підсистем і підсистеми забезпечення. Такий підхід дозволяє отримати подальший розвиток методики управління санаційною спроможністю, що, на відміну від поглядів вітчизня-

них науковців, розширює представлення про розв'язання цієї проблеми.

Запропонований підхід до управління санаційною спроможністю суб'єктів підприємництва промислової галузі дозволить не лише підвищити рівень антикризового та санаційного потенціалів суб'єктів підприємництва, а й створить передумови для їх стійкого життєвого розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Тимош І. М. Організаційно-методичний механізм запобігання банкрутства підприємства / І. М. Тимош // Інноваційна економіка. – 2010. – № 5. – С. 62–65.
2. Гудзь Т. П. Механізм впровадження системи раннього виявлення та подолання фінансової кризи на підприємстві / Т. П. Гудзь // Економічний простір. – 2008. – № 15. – С. 238–244.
3. Білоконь Т. М. Сутність та основні складові організаційно-економічного механізму санації підприємств / Т. М. Білоконь // Вісник Вінницького політехнічного інституту. – 2009. – № 2. – С. 40–45.
4. Терещенко О. О. Фінансова санація та банкрутство підприємств : навч. посіб. / Терещенко О. О. – К. : КНЕУ, 2000. – 412 с.
5. Передерієва С. О. Комплексна оцінка стратегії санації підприємств / С. О. Передерієва // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2012. – № 722. – С. 205–210.
6. Булович Т. В. Управління санаційною спроможністю підприємства як передумова його виживання / Т. В. Булович // Вісник Хмельницького національного університету. – 2009. – № 4, т. 2. – С. 161–167.
7. Іщенко О. В. Фінансовий механізм санації банків: теоретичні аспекти побудови / О. В. Іщенко // Економіка, фінанси, право. – 2009. – № 11. – С. 18–22.

А. Ю. Андрущенко (Донецкий государственный университет управления). **Финансовый механизм обеспечения санационной способности субъектов предпринимательства промышленной отрасли.**

Аннотация. В статье получают дальнейшее развитие определения управления санационной способностью субъектов предпринимательства промышленной отрасли, которое предлагается понимать как целенаправленное влияние на систему санационного и антикризисного потенциалов субъекта предпринимательства для поддержки его в устойчивом состоянии, и механизма управления санационной способностью субъектов предпринимательства промышленной отрасли, которое обосновывается как взаимодействующая система целей, элементов, функций, инструментов и обеспечения процесса управления санационной способностью, определяющих постоянное жизненное развитие субъекта предпринимательства.

Ключевые слова: санація, банкрутство, санаціонна спроможність, суб'єкт підприємництва, потенціал, життєве розвиття.

E. Yu. Andrushchenko (Donetsk State University of Management). **Financial mechanism supporting the rehabilitation of the ability of businesses industrial shook off.**

Annotation. In article get the most further development of the determination of the management sanation ability of the subject enterprise to industrial branch, which is offered understand as goal-directed influence upon system sanation and uncrisis potential subject enterprises for support it in firm condition, and mechanism of management sanation ability of the subject enterprise to industrial branch, which is motivated as interacting system integer, element, function, instrument and ensuring the process of management sanation ability, which define the constant life development of the subject enterprise.

Keywords: sanation, bankruptcy, rehabilitation ability, subject of entrepreneurship, potential, life development.